

Prof. dr hab. Joachim Diec

Uniwersytet Jagielloński

Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych

Kraków, 29.05.2022

RECENZJA

**w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
w zakresie dyscypliny nauk o polityce i administracji
dr Magdalenie Karolak-Michalskiej**

1. Wykształcenie Habilitantki

Pani dr Magdalena Karolak-Michalska odebrała wykształcenie wpisujące się w profil osoby ubiegającej się o przyznanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie dyscypliny nauk o polityce i administracji. W latach 2002-2007 odbyła pięcioletnie studia magisterskie na kierunku *stosunki międzynarodowe* na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Dyplomacji Wyższej Szkoły Studiów Międzynarodowych w Łodzi. Następnie podjęła studia doktoranckie na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Jej rozprawa doktorska pt. *Mniejszość rosyjska w systemie politycznym niepodległej Ukrainy*, przyjęta z uznaniem przez znaczące autorytety w zakresie nauk politycznych, obroniona została w 2011 r. z wyróżnieniem. Dodatkowo Habilitantka uzupełniała swoje kompetencje poprzez studia podyplomowe z zakresu psychologii zarządzania oraz doradztwa zawodowego.

2. Charakterystyka publikacji spoza przedstawionego osiągnięcia naukowego

2.1. Monografie

Habilitantka jest autorką wielu publikacji, które ukazały się przed wydaniem głównej monografii. Z pewnością najważniejszą jest książka opracowana wraz

z prof. Andrzejem Wierzbickim *Mniejszość rosyjska w etnopolityce państw Europy Wschodniej i Azji Centralnej* (Warszawa 2016). Praca ta opiera się na dobrze skompletowanym materiale merytorycznym, a wnioski zaprezentowane przez Autorów trafiają do przekonania. Dziś w pełnej rozciągłości możemy stwierdzić, że konkluzja twórców monografii, iż największy spośród wszystkich państw byłego ZSRR potencjał oddziaływania rosyjskiej mniejszości ma miejsce na Ukrainie, okazuje swoją dość złowieszczą aktualność.

Autorka tej pracy była również współredaktorem dwu monografii z zakresu bezpieczeństwa oraz zarządzania i finansów o nieco mniejszym znaczeniu dla dyscypliny nauk o polityce i administracji.

2.2. Rozdziały w monografiach naukowych

Bardzo poważne znaczenie merytoryczne w dorobku pani dr Karolak-Michalskiej posiadają rozdziały w monografiach zbiorowych. Najstarszy z nich, *Elity mniejszości rosyjskiej w polityce ukraińskiej*, zamieszczony został w znanej i fundamentalnej monografii *Przywództwo i elity polityczne w krajach WNP*, t. II (2010); w rozdziale tym Habilitantka, po pierwsze, trafnie identyfikuje czynniki kształtujące aktywność rosyjskich elit w regionie środkowoazjatyckim według stanu z roku powstania tekstu, a także w systematyczny sposób dokonuje opisu instytucjonalnego sił prorosyjskich na Ukrainie. Ukazana została rzeczowo paradoksalna w swej naturze geografia działalności organizacji rosyjskich, co pozwoliło na nakreślenie racjonalnych konkluzji dotyczących bardziej totalistycznego niż regionalnego wpływu Rosji na terenie państwa ukraińskiego. Podobny temat podjęty został w rozdziale *Status ludności rosyjskojęzycznej na Ukrainie w okresie prezydentury Wiktora Janukowycza* (2014), gdzie oprócz właściwych zabiegów systematyzacyjnych celnie wskazano na ambicje rosyjskiej mniejszości do zdobycia statusu narodu państwowotwórczego jako przyczyny narastających konfliktów na Ukrainie.

Kolejny tekst, *Русское меньшинство в Беларуси* (2012), w analogii do tekstu poprzedniego ukazuje rolę mniejszości rosyjskiej na Białorusi. Odnosi się wrażenie, że wartość informacyjna wynikająca z usystematyzowanej wiedzy merytorycznej jest nieco przyćmiona przecenieniem ewentualnej możliwości nieprzestrzegania praw mniejszości rosyjskiej, w tym braku równouprawnienia językowego. Podobnie w rozdziale *Janukowycz – polityk między Wschodem a Zachodem Europy* (2014)

mamy do czynienia ze zbytym niedoceniem czynnika rosyjskiego jako de facto sterującego lub przynajmniej próbującego sterować polityką państwa. Generalnie Habilitantka dość trzeźwo ocenia stan elit ukraińskich w połowie lat 2010-tych wskazując na przenikanie się grup nacisku i świata politycznego; wskazuje na to także kolejny rozdział z 2014 roku zatytułowany *Elita polityczna Ukrainy w obliczu wyzwań Euromajdanu*.

W tekście *Polityka zagraniczna Ukrainy w ujęciu paradygmatu geopolityki w XXI wieku* (2013) ukazana została w sposób dość schematyczny pozycja międzynarodowa państwa z punktu widzenia rywalizacji geopolitycznej dwu biegunów. Podobnie sprawozdawczy i równie faktograficznie rzetelny charakter nosi rozdział *Społeczno-ekonomiczne skutki integracji Polski z Unią Europejską* (2014). Tematy Polski i państw wschodnioeuropejskich zostały połączone w tekście *Bezpieczeństwo energetyczne Polski w kontekście konfliktu rosyjsko-ukraińskiego* (2014), gdzie również mamy do czynienia z trafną analizą, której tezy wsparte zostały dobrze dobranymi danymi statystycznymi, a dziś są mocno przekonujące w obliczu zmian w relacjach energetycznych Polski wywołanych inwazją rosyjską na Ukrainie.

Analogicznie do wspomnianych tekstów z podbudowaną danymi statystycznymi analizą (słabnącej) roli Rosjan, tym razem jednak w republikach północnokaukaskich, spotykamy się w rozdziale *Status elit etnicznych Rosjan i ich udział w regionalnych strukturach władzy* w znaczącej monografii z 2014 roku. Temat sytuacji społeczno-politycznej na Kaukazie Północnym kontynuowany jest trzy lata później, gdy Habilitantka podejmuje zagadnienie wpływu czynnika religijnego. W pracy tej niestety podano dość mało wiarygodne dane statystyczne: liczbę ludności czeczeńskiej w Północnokaukaskim Okręgu Federalnym Autorka ocenia na 335857, co pozostaje w sprzeczności z oficjalnymi danymi Rosstatu, wskazującymi na około 1,26 mln. Nie zmienia to faktu, że ocenę sytuacji religijnej w regionie oraz jej implikacji politycznych można uznać za celną i racjonalną.

Habilitantka podjęła także wysiłki publikacyjne w tematyce bezpieczeństwa, wykazując się ponownie zdolnością systematyzowania i zauważania tematów mniej szablonowych (w tym przypadku zagrożenia związanego z narastającą migracją zarobkową Polaków) w ramach tej dyscypliny, o czym świadczą współtworzone przez nią rozdziały monografii *Społeczno-gospodarcze aspekty bezpieczeństwa Polski – wyzwania i zagrożenia*. Do pozostających poza badaniami politologicznymi należą

pozostające w obszarze zagadnień bezpieczeństwa rozważania pani dr Karolak-Michalskiej na temat zagrożeń związanych ze światem reklamy.

Generalnie najbliższy jest jednak Habilitantce temat etnopolityki, szczególnie w kontekście oddziaływania mniejszości rosyjskiej. Świadczy o tym także obszerny tekst z roku 2017 *Ruchy etnopolityczne mniejszości rosyjskiej w państwach byłego ZSRR po aneksji Krymu do Rosji i ich wpływ na bezpieczeństwo regionu*. Zarówno wywód logiczny Autorki, jak i zawartość merytoryczna tego rozdziału świadczy o wzrastającej dojrzałości naukowej, mamy bowiem do czynienia z (dobrze podbudowaną wiedzą szczegółową) analizą możliwych działań mniejszości rosyjskiej w kilku państwach wschodnioeuropejskich w kluczowym momencie historycznym. Argumenty na rzecz względnej pasywności, a nawet lojalności mniejszości rosyjskiej, szczególnie wobec państw bałtyckich, zostały stosunkowo racjonalnie uzasadnione.

Jeszcze bardziej solidnie opracowano bardziej szczegółowe zagadnienie mieszczące się w tym samym polu badawczym w rozdziale *Rola mniejszości rosyjskiej na Ukrainie w polityce Federacji Rosyjskiej* (opublikowanym również w 2017 roku). Co istotne, słusznie zaznaczono, że „pierwiastek rosyjski” jest składową większością politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturowych Ukrainy, co wbrew opiniom nawet bardzo kluczowych środowisk, także ukraińskich, w przeszłości, bywało ignorowane na rzecz prymatu takich sfer jak interesowność polityków, brak właściwej polityki gospodarczej czy problem korupcji. W rzeczywistości bowiem mieliśmy do czynienia z dwoistością kultury na Ukrainie, co zresztą uwypukla inny z opublikowanych przez Habilitantkę tekstów.

2.3.Artykuły w czasopismach naukowych

Pani dr Karolak-Michalska opublikowała dużą liczbę artykułów naukowych, jednak tylko niektóre w czasopismach o znaczącym zasięgu; nawet te jednak wydawane są zawsze w Polsce. Na większą uwagę zasługuje kilka z nich. Jako pierwszy warto wspomnieć podejmujący tematykę eksplorowaną także w innych opracowaniach artykuł „The Ethnopolitics Entities – Organizations of National Minorities of Eastern European Countries” zamieszczony w *International Journal of Contemporary Management* z 2018 roku, gdzie znajdujemy merytorycznie bogate studium organizacji mniejszościowych w Europie Wschodniej. Istotny problem

szczególnej roli języka rosyjskiego jako postimperialnego na Białorusi i w Mołdawii porusza artykuł w *Przeglądzie Zachodnim* (2015, nr 3).

Bardziej dogłębną analizę głównego problemu etnicznego Ukrainy Habilitantka umieściła w artykule „Wpływ tożsamości narodowej jednostki na postrzeganie rzeczywistości społeczno-politycznej – analiza dylematów tożsamościowych Rosjan na Ukrainie” w piśmie *Zarządzanie i Edukacja* (2015, nr 5-6). Nie bez racji uwydatniona jest tam teza, iż obecne problemy z mniejszością rosyjską wynikają głównie z faktu, iż jej świadomość ukształtowała się w czasach Ukraińskiej SRR i nie przystaje do współczesnych realiów. Prawidłowo zbudowano w artykule strukturę czynników, które warunkują różny stopień przywiązania do państwa ukraińskiego.

Na uznanie zasługuje podjęcie interesujących i aktualnych tematów, w tym sytuacji ludności Krymu po aneksji. Niestety, prace te w małym stopniu opierają się na źródłach pierwotnych. Innym ważnym i nie dość dobrze zbadanym w literaturze naukowej tematem jest kwestia oligarchii ukraińskiej, podjęta przez panią dr Karolak-Michalską w artykule „Pozycja oligarchów ukraińskich po Euromajdanie” (*Przegląd Zachodni* 2001, nr 1). Co istotne, znajdujemy w nim dość rzetelne zestawienie mocnych i słabych stron porządku oligarchicznego na Ukrainie, rzadko spotykane w publikacjach wspominających ten temat.

Wydaje się, że największym bogactwem merytorycznym cechuje się artykuł „The role of ethno-political processes in the states of the Eastern European subregion” zamieszczony w *Studiach z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej* (2021). Praca ta posiada solidną podbudowę teoretyczną. Celnie wskazano w niej ścisły związek zagadnień etnopolitycznych z poczuciem bezpieczeństwa państwa, a także konieczność włączania mniejszości w proces decyzyjny, czego niewątpliwie brakuje w Rosji i państwach wschodnioeuropejskich. Praca ta może zresztą stanowić swoisty wstęp do głównego dzieła Habilitantki, przedstawionego jako osiągnięcie stanowiące podstawę dla przyznania stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie dyscypliny nauk o polityce i administracji.

3.Charakter i poziom osiągnięcia naukowego wg Art. 219, ust. 1, pkt 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018: *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2021, poz. 478 z późn. zm.)

3.1.Trafność i stopień realizacji tematyki osiągnięcia

Habilitationka przedstawiła jako osiągnięcie stanowiące podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego monografię *Etnopolityka w państwach Europy Wschodniej: Implikacje dla bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź-Warszawa 2021, ss. 599. W książce tej tematem naczelnym jest studium etnopolityki na Białorusi, w Mołdawii i Ukrainie. Wydaje się, że ze względu na wieloetniczność ludności tych państw oraz związane z nią nastroje geopolityczne temat można uznać za ważny i ciągle aktualny, a nawet w pewnym sensie rozwojowy. Monografia posiada charakter obszerny, licząc aż 599 stron, analizując procesy zachodzące w trzech państwach w ramach sześciu głównych zagadnień odzwierciedlonych w strukturze rozprawy: etnodemograficznej różnorodności w państwach Europy Wschodniej, kwestii występującej tam tożsamości narodowej i etnicznej, statusu prawno-politycznego mniejszości, procesów etnopolitycznych w kontekście ich oddziaływania na sferę bezpieczeństwa, roli mniejszości na Białorusi, w Ukrainie i Mołdawii w kształtowaniu stosunków międzynarodowych, wreszcie – uwarunkowaniach etnopolityki jako takiej w kontekście bezpieczeństwa.

Praca wsparta jest na dobrze dobranych i pochodzących generalnie z wiarygodnych źródeł danych statystycznych, a także na bardzo obfitej bazie opracowań. Jako pożyteczne dla jej badań, Autorce można jeszcze doradzić artykuł Carol Lutz „Considering Ukraine's Ethnic Minorities and Their Influence on Russian Foreign Policy” (*Orbis*, Volume 61, Issue 3, 2017) oraz pracę Marcina Kosienkowskiego i Williama Schreiber *Moldova's National Minorities: Why Are They Euroskeptical?* (IFRI, Nov 2014). Generalnie można uznać, że rozprawa posiada charakter wyczerpujący, nie tylko poruszając istotny temat, którego ważności dowodzi historia narastającego konfliktu rosyjsko-ukraińskiego, czy, szerzej, rosyjsko-zachodniego, ale także traktując go (przynajmniej w zamyśle) z dużą starannością i w kontekście innych opinii w świecie naukowym.

3.2. Teoretyczno-metodologiczne filary rozprawy

Książka pani dr Karolak-Michalskiej posiada solidny rdzeń teoretyczny, opierając się na rozbudowanych konceptach: etnopolityki, jej uwarunkowań oraz na pojęciu sekurytyzacji. W rozpatrywanej publikacji mamy do czynienia nie tylko z bardzo dobrą orientacją w ich zakresie, ale także ze wzbogaceniem wiedzy i rozwiązań konceptualnych. Nie tylko ze względu na potrzeby samego studium, ze względu na jego temat, etnopolityka traktowana jest jako domena podlegająca sekurytyzacji. Autorka podaje bowiem przekonujące powody trwałego stosowania takiego ujęcia, które może być przecież z powodzeniem stosowane także w przyszłości w odniesieniu do różnych miejsc globu. Bardzo szczegółowo rozbudowana została teoria uwarunkowań etnopolityki. Uwzględniono bowiem ich sferę wewnętrzną, zewnętrzną, kwestię uwarunkowań etnopolityki w kontekście sekurytyzacji (lub desekurytyzacji) oraz, traktując rzecz wedle wektora o przeciwnym kierunku, wpływu bezpieczeństwa państwa na kształt tej polityki.

Habilitantka posiada rozbudowaną świadomość metodologiczną, nie tylko korzystając z czterech utrwalonych paradygmatów w podejściu do etnopolityki, ale proponując własny paradygmat etnopolityczno-sekurytyzacyjny. Trudno nie zgodzić się także z deklaracją Autorki, iż dominującą metodą deskrypcyjną i eksplanacyjną w jej rozprawie jest metoda systemowa. Wydaje się jednak, że byłoby z pożytkiem dla książki pani dr Karolak-Michalskiej, gdyby odniesiono się także do klasycznego wariantu analizy systemowej Eastona: etnopolityka sama ulegać może bowiem konwersjom, albo być takich konwersji narzędziem, a także konkretnym wyjściem systemowym.

3.3. Struktura i przewód logiczny

Logika rozprawy oparta jest na hipotezie, iż etnopolityka w badanych państwach Europy Wschodniej może stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa. Zagrożenie to warunkowane jest przez różnorakie czynniki, w tym etnodemograficzne, tożsamościowe, prawne, czy przez konsekwencje dwustronnych stosunków państw w kontekście mniejszości narodowych. Chociaż teza postawiona jest jak najbardziej właściwie nie wydaje się szczególnie odkrywcza, albowiem dość powszechnie wiadomo, iż polityka narodowościowa wymienionych państw, szczególnie Ukrainy albo naprawdę prowokowała konflikty albo była dla tych konfliktów pretekstem.

Rozumowanie obecne w publikacji zmierza także do odpowiedzi na sześć głównych pytań:

- o to w jakim **stopniu** struktura etniczna oraz dyslokacja terytorialna mniejszości warunkuje zarówno etnopolitykę jak i bezpieczeństwo
- o **sposób**, w jaki tożsamości narodowe warunkują etnopolityki państw oraz ich bezpieczeństwo
- o regulacje prawne dotyczące mniejszości etnicznych i narodowych w badanych państwach oraz ich wpływ na sekurytyzację statusu tych mniejszości
- o podmiot i sposób sekurytyzacji polityzacji etniczności
- o sposób, w jaki stosunki międzynarodowe dotyczące mniejszości implikują etnopolitykę
- o stopień wpływu etnopolityki na bezpieczeństwo w państwach subregionu.

Tok rozumowania w pracy oraz przytoczone argumenty niewątpliwie pozwoliły Autorce na pozytywne zweryfikowanie postawionej hipotezy. Pytania badawcze mają jednak charakter bardziej pomocniczy i odpowiedzi na nie musimy się doszukiwać w treści książki, nie znajdziemy bowiem jasnych odpowiedzi w zakończeniu. Nie jest to jednak jakimś istotnym problemem, albowiem odpowiedzią na każde z pytań są konkluzje wynikające z poszczególnych sześciu rozdziałów rozprawy.

3.4. Zawartość merytoryczna

Kwestia merytorycznego, faktograficznego wsparcia przewodu logicznego rozprawy może być ujęta wielorako, ale warto wspomnieć przynajmniej dwa aspekty tej podbudowy.

Po pierwsze, mamy do czynienia z dość solidną analizą obszernych danych pochodzących z badań społecznych. Przytoczono bardzo obszernie dane na temat dynamiki wzajemnego postrzegania grup etnicznych na terenie badanych państw. Dotyczy to w szczególności kwestii sekurytyzacyjnych czyli między innymi interpretowania języka mniejszościowego (w największym stopniu rosyjskiego) jako zagrożenia dla języka tytularnego (będącego najczęściej językiem urzędowym) czy

kształtowania wzajemnych sympatii i antypatii poszczególnych grup, co stanowi właściwą i satysfakcjonującą w sensie merytorycznym ilustrację tez Autorki. Co ważne, przytoczone dane ilustrują prawidłowości możliwe do zaobserwowania przed wydaniem monografii, jednak z dzisiejszej, nie bardzo przecież odległej, perspektywy zauważamy, że nie tylko nie straciły one na aktualności, lecz uległy znacznemu wzmocnieniu, szczególnie na terenie Ukrainy. Na szczególną uwagę zasługuje materiał wskazujący na bardzo szybko narastającą niechęć społeczeństwa ukraińskiego do państwa rosyjskiego, a wniosek iż perspektywy na poprawę tego stosunku są coraz mniejsze okazał się nadzwyczaj trafny. Dane pochodzą z uznanych ośrodków badawczych, w tym z Pew Research Center, jednak warto podkreślić wartość badań własnych Autorki, które przeprowadzane były w latach 2017-2019.

Po drugie, nie byłoby możliwe przeprowadzenie tak obszernego opisu zagadnienia sytuacji mniejszości (szczególnie w zakresie trzeciego rozdziału pracy, który dostarcza odpowiedzi na trzecie pytanie badawcze), gdyby nie rzetelna znajomość aktów prawnych, zarówno wewnętrznych, jak i bilateralnych oraz wielostronnych. Studium tych dokumentów dowodzi tezy Autorki, że aktorzy wschodnioeuropejscy świadomi są fundamentalnej roli etnopolityki, co znajduje odzwierciedlenie nie tylko w przemyślanych regulacjach wewnętrznych mających albo prowadzić do unifikacji wewnątrz państw bądź też do załagodzenia sporów, ale także w umowach międzypaństwowych, zabezpieczających prawa mniejszości en masse. Dobrym przykładem są wspomniane trzy dokumenty, w tym dwie konwencje powstałe jeszcze w pierwotnym okresie funkcjonowania WNP.

3.5. Nowatorski charakter monografii

Specyficzną cechą monografii pani dr Karolak-Michalskiej są jej konkluzje o charakterze rekomendacyjnym, poprzedzone nakreśleniem trzech wariantów rozwoju bezpieczeństwa państwa w perspektywie. Autorka nakreśliła wizję optymistycznego scenariusza integracyjnego, pesymistycznego scenariusza dezintegracyjnego oraz najbardziej prawdopodobnego w jej przekonaniu wariantu ewolucyjnego, oznaczającego de facto utrzymującą się długo względną niestabilność bezpieczeństwa w regionie.

Zawartość rekomendacyjna sprowadza się do różnych obszarów. Nie bez racji chodzi przede wszystkim o zastosowanie rozwiązań praktycznych czyli optymalizację

zarządzania konfliktami etnopolitycznymi, umiejętne prognozowanie czy wzmocnienie współpracy z interesariuszami ze strony organów państwa. Z drugiej strony Autorka książki podkreśla także wagę zadań podmiotów naukowych i z zakresu trzeciego sektora. Chodzi głównie o powiększenie kwalifikacji kadr. Na pierwszy rzut oka są to zalecenia banalne, jednak być może właśnie socjotechnika mogłaby stać się przydatna w kształtowaniu polityki narodowościowej państw będących przecież przedmiotem umiejętnej manipulacji ze strony Federacji Rosyjskiej wykorzystującej napięcia etniczne, szczególnie zaś ambicje rosyjskiej mniejszości. Nie bez racji podkreśla się także konieczność rzetelnych badań empirycznych oraz umiejętną aplikację ich wyników w polityce.

Przede wszystkim jednak Habilitantka podkreśla, nie bez pewnej racji, że etnopolityka w badanym subregionie nie powinna być odrębna od innych polityk, w tym polityki bezpieczeństwa, a społeczeństwo powinno mieć udział w jej tworzeniu. Być może brakuje w tej dobrze przeprowadzonej argumentacji dotarcia do drugiego dna tego procesu, tj. do odkrycia taktyki głównego czynnika destabilizacji, szczególnie na Ukrainie, czyli rosyjskiego syndromu podzielonego narodu. Jest on przecież korzeniem oddziaływania na społeczeństwa Europy Wschodniej w celu osłabienia integralności nowopowstałych państw. Nie osłabia to jednak merytorycznej i pragmatycznej wartości osiągnięcia.

4. Wartość aktywności naukowej realizowanej w więcej niż w jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury

Aktywność naukowa Habilitantki poza macierzystą uczelnią (rozumianą jako Alma Mater lub uczelnia aktualnego zatrudnienia) wydaje się najslabszym punktem jej działalności. Pani dr Karolak-Michalska wzięła jednak udział w czterech stażach zagranicznych, przebywając na Łotwie, w Ukrainie i Mołdawii. Polegały one na przeprowadzeniu kwerend bibliotecznych. Nie wykazano przedsięwzięć związanych z międzynarodową współpracą naukową w postaci wspólnych badań czy dydaktyki.

Warto wspomnieć o aktywności Habilitantki w zespołach działających w Polsce poza macierzystą uczelnią, np. projekcie badań statystycznych *Transformacja polityczna wschodnich sąsiadów Polski* zrealizowanym w Instytucie Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego. Pani dr Karolak-Michalska była

uczestnikiem Międzynarodowego Programu Naukowo-Wydawniczego *EuroMajdan 2013-2014*, realizowanego w Ośrodku Studiów Strategicznych Europejskiego Centrum Analiz Geopolitycznych w Warszawie. Efektem tej aktywności były trzy publikacje, które ukazały się tym ośrodku.

Od 2019 roku Habilitantka jest także recenzentem merytorycznym *Przeglądu Zachodniego*, ukazującego się w Instytucie Zachodnim w Poznaniu.

Konkluzja

W świetle oceny przedstawionych kompetencji wynikających z wykształcenia Habilitantki, charakterystyki jej wcześniejszego dorobku, przede wszystkim jednak przedstawionego osiągnięcia naukowego w postaci monografii *Etnopolityka w państwach Europy Wschodniej: Implikacje dla bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, Łódź-Warszawa 2021, oraz aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, stwierdzam, że odpowiadają one wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* i stanowią wystarczającą podstawę dla przyznania pani dr Magdalenie Karolak-Michalskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w zakresie dyscypliny nauk o polityce i administracji.

Joachim Diec